

УДК 101 (075, 8)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v040.2023.3>**В. Ф. Капіца**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1318-6153>доктор філософських наук, професор,
професор кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти
Криворізького національного університету

КРЕАТИВНО-ОНТОЛОГІЧНА ДІЯ НООСФЕРНИХ СИЛ В ГНОСЕОМЕТРИЦІ НОО-РЕАЛЬНІСНИХ ПЕРЕХОДІВ ДО НЕЛОКАЛЬНИХ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІВ СВІТОБУТТЯ

Постановка проблеми. Розвиток ноосферно-наукових досліджень в їх загальних філософсько-світорозумових значеннях надалі потребував розробки предметних філософсько-наукових засад онтології, гносеології, епістемології та методології ноо-науки. В авторських дослідженнях це представлено розробкою концепції “онтологічних вимірів буття” та його ноосферного онтогенезису, створення “онтології ноо-науки”, на засадах якої дослідженні “гносеологічні перетворення знання”, розроблена “гносеологія ноосферогенезису знань і філософія ноо-науки”, на філософсько-наукових засадах створена “інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань”. Проведенні дослідження виявили проблему, що пов’язана з репрезентацією ноосферно-наукової реальності в якості такої онтологічної даності, де представлена активна дія ноосферно-пізнавальних сил, процеси ноо-мислення в актах ментальної креативності, ноосферна номологія наукової діяльності та вся наукова епістемосфера дослідного знання та пізнання ноосферних інновацій через “епістемологічний рух знань” [2, с. 472, 517, 580]. Вирішення цієї проблеми, за авторською концепцією, можливе в разі виявлення та відповідного представлення креативно-онтологічної дії ноосферних сил за їх екзистенційно-номологічним впливом на реальні процеси актуального світобуття. В людському соціумі ноосферно-креативна дія цих антропорезальнісних сил забезпечить ноосферно-інноваційний форсайт всіх сторін суспільної життєдіяльності з більш ефективним ноосферно-онтологічним впорядкуванням дійсності та новим “ноосферним порядком” буття, котрий протистоїть агресії, мілітарності, війні, буде спрямовувати на гармонійну екзистенцію людства більш високого рівня та організації. Це вищевимірні реальності в ноосферно-онтологічному вимірі гносеосфери, епістемосфери і креатосфери глобалізованого соціуму, орієнтованого на планетарно-космічні масштаби антропопроявлення. Наприклад, за дією понад сильного “антропного принципу” регулювання космопроцесів світового буття [3, с. 74-75], що в аспекті поставленої автором проблеми можна репрезентувати як “*принцип ноосферно-креативної дії*” ноо-антропних сил

в їх нелокальних екзистенціалах онторезальнісного розвитку.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Порушення “порядку існування” в разі “занепаду духу” – це, за думкою К. Ясперса, головна проблема сучасного людського соціуму. Відбувається “втрата сенсу життя” та орієнтирів “світу існування людини”, коли починає домінувати “технічний порядок існування” і втрачається “дух власного середовища” [4, с. 316, 323, 357]. Вихід з подібного становища треба шукати у “відродженні духа” на основі “філософської віри” у “передвизначеність людини” та у її “вищі можливості”, нового відкриття “нашої людської сутності” і знайдення “фундамента нашого мислення”, виходячи з власних витоків людського буття як “буття із самого себе” [4, с. 420-421, 431]. В науково-світоглядному відношенні це потребує визнання того, що “життя – це мислення”, котре пробуджує “живий дух дійсного”, формує “багатозначну позицію до реальності”, що є “нескінченною”, а людське існування – тільки “зупинка в нескінченності” [5, с. 301, 341]. Буття людини стає нескінченним, коли в ньому стверджується і домінує “дух як нескінченний та вільний”, бо тоді “нескінченність духу” обумовлює “нескінченність людини” через проявлення “раціонального руху” духа в мисленні, знанні та пізнанні (що є “діалектичним рухом”), набуваючи “нового творення взаємозв’язку” з “нескінченною реальністю” у її “нескінченному існуванні” [5, с. 301-302, 303]. З позицій сучасної філософії науки для цього треба змінити позиціонування людини у світі та в людській історії, представити “людину в ноосферному вимірі” та в перспективі “ноосферної футурології” [6, с. 267, 407]. А весь людський соціум – через “стратегію ноосферного розвитку людства” і “становлення ноосферної цивілізації” [6, с. 292, 453]. Тобто цей процес прогнозується як визначально скерований з “онтодіяльнісною креативною реалізацією” ноосферних сил в певній і законопокладеній номології їх використання в якості інформаційно-ресурсних ноо-технологій, ноо-програм, суспільного ноосферного виробництва [7, с. 9, 13]. В авторській концепції креативна дія ноосферних сил може

набувати трансактивного характеру у своїй здатності до здійснення онто-реальнісних переходів та “екзистенційних трансформацій”, виходячи за обмеження реальнісних локусів фізично-граничного буттєіснування та набуваючи нелокальних екзистенціалів неграничного існування буттеральності в ноо-духовному онтологічному вимірі. Звідціль і мета дослідження – на підґрунті філософсько-наукового осмислення досягнень сучасної науки показати креативну дію ноосферних сил в конкретно-праксіологічній гносеометриці її основних “реальнісних локусів”, виявити типовий характер їх дій в якості ноосферно-креативних регуляторів світореальнісних процесів та представити відповідні онтологічні аналоги в локусах основних реальнісних екзистенцій. Насамперед, в онторегуляторах перехідних станів “локальності-нелокальності” фізичної і тонкофізичної реальностей (корпускулярної та поле-хвильової) у “ноосферному тренді” набуття ними вітальної енергетики (в синергетичному і поле-ефірному модусах) до рівня розвитку ментальної, інформаційної і ноосферної реальностей з досягненням нелокальних екзистенціалів ноо-духовного світобуття.

Основні методи. Окрім загально-філософської та філософсько-наукової методології, були використані методи ноо-наукового дослідження і ноосферно-номонологічного програмування, трансформативної реконструкції та епістемологічного конструктивізму (в методологічній системі ноо-пізнання), методи бінарно-ціннісних опозицій, ноосферно-технологічного моделювання, ноосферно-номонологічного прогноза та інноваційного форсайта, аферентивні методи проєктивних інтенцій та випереджаючої екзистенційної реалізації у напрямі креативної дії ноосферних сил.

Основний контент. Проблема, що піднімається в дослідженні, пов’язана з подальшою розробкою ноосферно-онтологічних і гносео-методологічних питань виявлення ноосферних сил як в загальній номонологічній дії (в фундаментальних процесах “творення” буттєвісних екзистенцій), так і в конкретній гносеометриці їх представлення в науково-практичному, соціогуманітарному, антропогенно-розвитковому і ноо-технологічному значеннях. В “ноосферному тренді” це здійснюється в розширеній перспективі духовно-творчого прогресу людства, що може набувати необмеженої (неграничної) “ноосферної динаміки” в екзистенціалах вищої ноо-духовної онтологічної вимірності. Це не тільки “космічна безкінечність” існуючого Всесвіту, а неграничні “реальнісні трансформації” та перехід від обмежених “реальнісних локусів” того чи іншого типу буттєіснування до нелокальної і “всеєдиної” ноо-духовної екзистенції сущого у його повному “буттєвиявленні” і “буттєздійсненні”. За авторською концеп-

цією, подібне здійснюється в темпоритмі онтологічного, гносеологічного та епістемологічного “руху знань” – від їх локальної екзистенції “дійсних знань” (що опредмечуються в “онтологічному русі”), а також дослідно-сутнісного знання (у його “скригій” латентності та неопредмеченості “гносеологічного руху”) до їх з’єднання в нелокальній екзистенції “епістемологічного руху” знань [2, с. 580]. Подібний “нелокальний екзистенціал” ноо-знань досягається антропорозумом в параметрах, що виводять за межі людської екзистенції “обмеженого буття” (людської сенсорності та природної ментальності) і можуть бути представленими в інших родах, типах і видах “реальнісного екзистування”. Ноосферно – через відповідні ноосферно-креативні дії, в котрих ноо-знання набуває відповідного “епістемологічного руху” та наявно репрезентується у різних “реальнісних екзистенціях” у вимірі онтологічної “локальності-нелокальності”. *Гносеометрика креативної дії ноосферних сил і будується відносно подібного “руху знань”, що й фіксується в “ноосферному тренді” трансформації-переходу від локальності до нелокальності, граничності-неграничності зі зміною “локацій існування” на його нелокальні екзистенціали.* Цей ноо-процес стосується як нашого матеріально-фізичного світу, так і “тонкофізичної”, інформаційної (інформаційно-польової), психоментальної, ноосферної і ноо-духовної реальностей, з якими предметно оперує сучасна наука. Вона розглядає “ближні” і “дальні” реальнісні локуси світоіснування (“ближній космос”, “субкосмоси”, “дальній космос” у світобудовчих конструктах), “міддл-локуси” (середній) мікро-, макро- і мега- “центрування світу” за різними масштабами його представлення, перехід від різноформатних і “центрованих локусів” (Центроверсум) до “універсальних локусів” (Універсум) і “паралельних локусів” стереодинамічних реальностей (Мультиверсум). В сучасній науці подібні погляди знайшли своє відображення в концепції “світового синергізму”, “синергетичного врівноваження” і приведення його до загальної “всесвітньої стаціонарності” (Г. Хакен). Він довів, що реальнісні “стаціонарні стани” набуваються в “періодичному русі, квазіперіодичному русі”, хаосі і різних переходах між цими станами в точках, де виникає втрата рівноваги” [8, с. 306]. В “локальних системах”, що є “закритими”, для того, щоб вони стали “відкритими системами” (“нелокальними”), необхідна відповідна дія “скеровуючих параметрів” у напрямі коригування зовнішніх факторів для запобігання турбулентності, невпорядкованості, флуктуації і біфуркації [9, с. 42]. У Г. Хакена це синергетично-організуючі процеси “прискореної еволюції”, котрі приймають креативний характер “експоненціального зростання” до “стаціонарного стану” і створення

“креативно-синергетичних популяцій” з іншими типами локалізованості, але такої, що у своїй поведінці більш прийнятні “відкритим системам” (фізичним, хімічним, біологічним, духовним, креативним) [9, с. 43]. В “ноосферному тренді” скеровуючого регулювання синергопроцесів на основі ноосферно-креативної дії НКД-фактора в “реальнісних понадсистемах” це здійснюється способом періодично-фазових ПФ-синергопереходів від “локальних систем” до “нелокальної понадсистеми” (синергетичної), від “кінцевого існування” до “нефінітного екзистенціонування” реальності в її безкінечно-неграничному існуванні. Подібне здійснюється шляхом подолання турбулентності в метареальнісних процесах (за концепцією Ландау-Хопфа), досягнення “аттракторної самовпорядкованості” (за концепцією Рюеля-Такенса), налагодження ПФ-последовності та реальнісної “квазіперіодичності” (за концепцією “последовності Фейгенбаума”), а також через відповідну “переміжаємість” (врівноваженість-неврівноваженість, граничність- неграничність, локальність-нелокальність) в реальнісних взаємодіях [10, с. 209, 213, 215, 217]. Якщо, за нашою концепцією, подібне представити в системі координат XYZ 3-х вимірної реальності, то тоді можна виявити наступну “тріадно-фізичну” гносеометрику в її ординатно-векторному представленні. А саме: (1) ордината X як вектор “просторового розширення” реальності (з суцього та утвореного сутньо-дійсного) в її “розширеному” континуальному існуванні. Але тільки в параметрах локальної обмеженості та в екзистенціалі кінченості просторового існування в його фізичних можливостях. Однак в “ноосферному тренді” здійснення “ноо-духовного форсайта” (на підсилення та випередження креативно-синергетичних процесів) можна зняти цю фізичну обмеженість, значно розширити “реальнісний локус” світоіснування і вийти в екзистенційну метаконтинуальність через відповідну ноосферно-креативну дію з регулятивним ефектом ціленаправленості НКД-фактора (ноо-фактора). У Тейяра де Шардена це “радіальна енергія” ноосферної дії, що зобумовлює первинні вітальні процеси в їх ноосферно-синергетичній акумуляції та з детермінацією на ноосферно-радіальні дії і розширено-просторовий розвиток у напрямі реалізації радіально-вітальних можливостей до “понаджиття” [11, с. 28-29, 187]. (2) Ордината Y – це вектор “рівневого зростання” і ноосферного “піднесення реальності” і її психоментальному, нооментальному, ментало-духовному і ноо-духовному вимірах. Подібне досягається методами суб’єкт-об’єктного “S-Оз’єднання” онтовиміра та гносеовиміра в інтегрованому реальнісно-рівневному онтогнозисі “розширеної” екзистенції “існуванні-у-часі”. Воно у своїй “ментальній екзистенції” темпорального існування “у

часі” також переживається (як і простір) в “часовій обмеженості”, як “часова кінченість” буття, втрата менталосутності в разі фізичної смерті. Однак в ноосферному тренді “підключення” НКД-фактора для здійснення “ноо-духовного форсайта” ситуація корінним чином змінюється і з’являється рівнево “зростаючий локус” до часової безкінченості в екзистенціалах “метатемпоральності”. У Тейяра де Шардена – це “тангенціальна енергія” ноосферної дії у психоментальності суб’єкта, утворення його “суб’єктосфери”, котра безпосередньо зв’язує його з ноосферою планетарно-космічного буття через “понадсвідомість” та “підйом свідомості” в її “колективній і духовній формах” до “самодуха” як активно діючої “тангенціально-психічної сили” [11, с. 194, 199, 218]. (3) Ордината Z як вектор “екзистенційного здійснення” сферореальності у її повноцінному 3-х об’ємному-мірному бутті та в досконалій фізичній конструкції “сфайроса” (Платон). Арістотель подібне визначав як “буттєвісне здійснення” або “ентелехія” в різноманітних морфо-предметностях “дійсного існування” у всіх його життєпроявленнях, життєдайності і “волі до життя”. Перш за все, в подоланні його локальності та обмеженості існування. При реалізації такої можливості за “ентелехійним Z-вектором” це може здійснитись в разі відповідної ноосферно-креативної дії (“НКД-здійснення”) у напрямі онтогносеологічного руху до Єдиної реальності необмеженого існування, в нелокальних екзистенціалах ноо-духовної представленості. Таким чином, у своїй сукупності “X-локус” можна визначити як “космовимірний”, “Y-локус” – як “психовимірний” і “менталовимірний”, “Z-локус” – як “буттєвимірний” у його вітально-енергетичному значенні. В земно-планетарному вимірі це набуває характеру “життєвимірності” у біосферно-вітальному різновиді, в космічних масштабах – вітально-синергетичного виміру, а через НКД-регулювання – ноосферно-вітального синерговиміру і ноо-буття. Тобто в разі регулюючих НКД-процесів набувається такий ноосферно-реальнісний рівень і вимір, що має синергетику, котра достатня для здійснення регулюючих ноосферно-креативних дій. Наприклад, способами НКД синерго-креативного синтезу для онтологічної організації і впорядкування “руху знань” в їх основних модусах – онтологічному, гносеологічному та епістемологічному в нескінченних циклах їх безперервного і “нелокального зростання”. Вже в ноосферно-синергетичному вимірі цей “рух знань” приймає нескінченний і необмежений характер, стає “неграничним” та “безкінечним рухом” у 3-х його репрезентаціях. А саме: (1) “онтологічний рух” опредмеченого знання, наприклад, в його об’єктованій природній морфопредметності, (2) “гносеологічний рух”

неопредмеченого знання, що досліджується і стверджується в якості наукового знання в пізнавально-пошукових процесах, (3) **“епістемологічний рух”** всього функціонуючого знання в його дійсних і потенційних модусах, котре в “ноосферній екзистенції” предстает як ноо-знання, а в поєднанні з його духовними початками – ноо-духовним знанням з нелокальними екзистенціалами представленості та існування [1, с. 580, 599]. Щоб подібне стало можливим для здійснення, необхідно з позицій сучасної філософії науки та на її ноосферно-наукових засадах побудувати певну **гносеометричну систему**, основним завданням якої є створення такого ноосферного реалогнозиса, наприклад, в конструкції ноосферного науково-технологічного комплексу – НооНТК, де суб’єкт міг би пройти ціленаправлену та прискорену “антропоеволюцію” від природно-родового *homo sapiens* до рівня ноо-суб’єкта шляхом трансформативної реконструкції своїх ментальних здібностей (у напрямі до ноо-пізнання), розвитку ноо-праксіологічної здатності до креативної онто-діяльності і духовно-творчої самореалізації [7]. Подібний метапроцес починається від матеріально-фізичного “реальнісного локуса”.

До **основних результатів**, що були отримані в процесі даного дослідження, можна віднести. Досліджена онто-креативна дія ноосферних сил, що виявляється як в загальному ноосферогенезисі суцього, так і в ноосферно-діяльнісних процесах з їх ноо-регулювання в різних локусах реально-екзистенційної представленості та локально-нелокальній репрезентації світобуття. Показана ноосферно-креативна дія при екзистенційній реалізації онтологічного, гносеологічного та епістемологічного руху знань в науково-дослідній сфері ноосферного оперування знанням і пізнанням з утворенням ноо-наукової реальності в суб’єкт-об’єктній “S-O єдності” мислення і буття. Виявлена креативна дія ноосферних сил в діяльнісних процесах духовно-творчої реалізації людини і показано, що вони є “екзистенційним джерелом” духовно-сутнісних сил людей та їх ноо-духовного зв’язку зі світовими процесами. Через ноосферно-креативну дію “антроповимір” людського буття піднімається на рівень ноо-суб’єктності, коли ноо-суб’єкти опановують здібністю перетворювати ноосферні сили з внутрішніх творчих інтенцій на реально-дійсні оператори креативного опредмечення в екзистенціали ноо-духовного світобуття. Встановлено, що реально-дійсна актуалізація ноосферних сил в їх цілеспрямованій ноосферно-креативній дії номонологічно спрямована на розширення і зріст буттєвісних екзистенціалів, досягнення номонологічно-збалансованої єдності, взаємозв’язку і розвитку матеріально-фізичних і ментально-духовних онтологічних початків світо-

буття в їх локально-нелокальних екзистенціях. Ноосферно-креативна дія має активно-регулюючий характер і дозволяє здійснити номонологічно скерований “ноо-реальнісний форсайт” до екзистенцій вищої вимірності за принципом “реальнісної доповненості” та “екзистенційного руху” від локальних до нелокальних екзистенціалів світобуття. Обговорення показало, що для цього необхідна розробка відповідних ноосферних технологій, котрі й дозволять здійснити цілеспрямовані ноосферно-креативні дії, створити НКД-проекти та НКД-програми з розвитку ноосферних сил суспільного виробництва, заснувати ноо-наукові і ноо-освітні центри з комплексної розробки ноосферних інновацій та їх впровадження в самих різних сферах суспільної життєдіяльності.

Головний висновок полягає в тому, що онтогносеологічні процеси у їх розвитку від простих екзистенцій до складних і понадскладних екзистенціалів світової “буттєвпредставленості” потребують певних регулюючих дій, котрі виходять за межі природної еволюції і ставлять перед необхідністю світорозумового осягнення метасистемних “картин світу” у їх єдності, цілісності, смислоозначеності і цілеспрямованості у становленні дійсності, що носить номонологічно-законопокладений характер. Розроблене філософсько-наукове положення про загальний ноосферогенезис суцього дозволяє встановити наявність відповідних ноосферних сил, через які і здійснюється необхідна онто-регуляція буттєвісних процесів способами їх “реальної актуалізації” та екзистенційного розвитку. Подібна ноосферно-креативна дія не обмежена матеріально-фізичною граничністю існування, ентропійністю морфопредметних об’єктів та фінальністю буттєвісних екзистенцій, а “повнота буття” досягається через подолання їх “екзистенційної локальності”, вихід за межі матеріально-сферної “згорнутості” в їх певних “масштабних локалізаціях” (мікро-, макро-, мега-) та опанування станом “екзистенційної неграничності” і нелокальності існування. Здійснення ноосферно-креативного регулювання та дій (НКД) дозволяє розробити та реалізувати НКД-моделі високої “екзистенційної досконалості” на основі механізмів ноо-духовного саморозвитку, синергетичної самоорганізації, ноосферно-креативного синтезу і ноо-реальнісного форсайту в “розширене буттєвдійснення” з досягненням ноо-духовної “повноти буття” у гармонійному існуванні людини і світу.

Література

1. Капіца В.Ф. Гносеологічні перетворення знання і ноуменальне пізнання. Гносеологія ноонауки. Кн.1. Кривий Ріг: Видав. центр, 2011. 387 с.
2. Капіца В.Ф. Філософія науки: інноваційна методологія та епістемологія ноосферного зросту знань. Кн.3. Кривий Ріг: Видав. центр, 2018. 731 с.

3. Гивишвили Г.В. Темная энергия и “сверхсильный” антропный принцип. / Вопросы философии. 2008, № 3.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Издат. полит. лит., 1991. 527 с.
5. Ясперс К. Психология світоглядів. К.: “Юніверс”, 2009. 464 с.
6. Человек и общество: ноосферное развитие. Энциклопедия ноосферных знаний. (Под ред. В.Н. Василенко и др.). М.- Белгород: Белгтипогр., 2011. 485 с.
7. Капіца В.Ф. Ноосферно-ментальні і ноо-практичні сили в номонології їх розвитку та гносеометриці онтодіяльній креативній реалізації / Актуальні проблеми філософії та соціології. Вип. 35. Видав. дім “Гельветика”, 2022. с. 9-14 (93 с.)
8. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: наука о взаимодействиях. М.: Институт компьютерных исследований, 2003. 320 с.
9. Хакен Г. Синергетика: иерархия неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. М.: Мир, 1984. 419 с.
10. Капіца В.Ф. Філософія науки та ноосферно-наукові інновації в мисленні і пізнанні. Кривий Ріг: Видав. центр, 2016. 623 с.
11. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. М.: “Наука”, 1987. 240 с.

Анотація

Капіца В. Ф. Креативно-онтологічна дія ноосферних сил в гносеометриці ноо-реальнісних переходів до нелокальних екзистенціалів світобуття. – Стаття.

На ноосферно-світорозумових засадах філософсько-наукового мислення і пізнання розглянута проблема креативно-онтологічної дії ноосферних сил в буттєвісних процесах світоіснування, досліджених в різних реальнісних локусах, в багатовимірних буттєвісних екзистенціях та високорівневих ноо-реальних переходах до ноосферно-духовної екзистенційної нелокальності. Досліджена сутність, характер і спрямованість ноосферно-креативних дій в гносеометриці екзистенційної локальності-нелокальності зі встановленням їх динаміки в якості ноосферно-екзистенційних регуляторів світоутворюючих процесів на різних рівнях та в онтовимірах, а на цій основі – виявляється і ноосферна номонологія ноо-реальнісних переходів на механізмах здійснення ноосферно-креативного форсайту в реальнісно-екзистенційну нелокальність та неграничність ноосферно-духовного розвитку.

Показується, що “онтологічне подолання” обмеженості реальнісних локусів, починаючи з матеріально-фізичного існування, досягається в процесі загального ноосферогенезису сущого, виведення його з латентно-непроявленого стану та надання способами ціленаправлених ноосферно-креативних дій відповідної “екзистенційної динаміки” до “реальнісного розвитку” і виходу на більш високі і досконалі рівні буттєіснування зі світоекзистенціями, маючих максимальну “повноту буття” та ефективну “буттереалізацію”. Концептуально розроблено положення, що ноосферно-номонологічний зв'язок буттереальностей з різними онтологічними проєкціями і реальнісними локусами світоіснування можна гносеометрично дослідити через відповідний епістемологічний рух знань та генерації

ноо-знання в разі його ноосферно-креативного синтезу. Стверджується, що з утворенням епістосфери ноо-наукової реальності стає можливим гносеологічний рух знань з гносеосферою його ноо-наукового продукування, безперервного зросту та опредмечення знання через онтологічний рух з граничними і неграничними екзистенціалами його представленості. Доведено, що в цьому відношенні онто-креативна дія гносеосферних сил репрезентує себе в якості фундаментального принципа корпускулярної, хвильової (квантово-польової) і вітальної доповненості з досяганням психо-ментальної, інтелектуально-суб'єктосферної і ноо-духовної єдності в нелокальних екзистенціалах світобуття у його всезагальності і реальнісній всеєдності. Показано, що в науково-цільовій постановці таких питань їх можна дослідити на засадах ноосферної методології та проведення відповідних ноо-наукових досліджень з застосуванням методів епістемологічного конструктивізму, ноо-технологічного моделювання, ноо-номонологічного програмування, розробки і реалізації відповідних ноо-проєктів та ноо-програм, інноваційних методологій трансформативної реконструкції, ноосферно-номонологічного прогноза, ноо-реальнісного форсайту онтологічних процесів у напрямі креативної дії ноосферних сил.

Ключові слова: ноосферні сили, ноо-пізнання, ноосферно-креативна дія, ноо-знання, ноосферна номонологія, реальнісний локус, ноо-реальність, ноо-духовне буття, принцип доповненості, повнота буття, екзистенційна нелокальність.

Summary

Kapitsa V. F. Creative-ontological action of noospheric forces in the epistemology of noo-reality transitions to non-local existential world-being. – Article.

The problem of the creative-ontological action of noospheric forces in the material processes of world existence, investigated in various real loci, in multi-dimensional material existences and high-level no-real transitions to noospheric-spiritual existential non-locality, is considered on the noospheric and world-mind bases of philosophical and scientific thinking and cognition. The essence, nature and direction of noospheric creative actions in the epistemology of existential locality-non-locality with the establishment of their dynamics as noospheric-existential regulators of world-forming processes at various levels and ontodimensions, and on this basis the noospheric nomonology of noo-reality transitions on mechanisms is revealed implementation of noospheric creative foresight into the reality-existential non-locality and limitlessness of noospheric-spiritual development.

It is shown that the “ontological overcoming” of the limitations of the loci of reality, starting from the material and physical existence, is achieved in the process of the general noospherogenesis of the being, bringing it out of the latent-unmanifested state and providing, by means of purposeful noospheric-creative actions, the corresponding “existential dynamics” to the “realistic development” and reaching higher and more perfect levels of existence with world existences that have the maximum “fullness of being” and effective “realization of being”. Conceptually

developed is the proposition that the noospheric-nomonological connection of being-realities with various ontological projections and reality loci of world existence can be epistemically investigated through the corresponding epistemological movement of knowledge and the generation of noo-knowledge in the case of its noospheric-creative synthesis. It is claimed that with the formation of the epistosphere of noo-scientific reality, the epistemological movement of knowledge with the gnoseosphere of its noo-scientific production, continuous growth and objectification of knowledge through their ontological movement with the finite and non-finite existentials of its representation becomes possible. It is proved that in this respect the onto-creative action of the gnoseospheric forces represents itself as a fundamental principle of corpuscular, wave (quantum-field) and vital complementarity with the achievement of psycho-mental, intellectual-subjectspheric and noo-

spiritual unity in the non-local existentials of world existence in its universality and reality unity.

It is shown that in the scientific-target formulation of such questions, they can be investigated on the basis of noosphere methodology and conducting relevant noo-scientific research using the methods of epistemological constructivism, noo-technological modeling, noo-nomonological programming, development and implementation of relevant noo-projects and noo-programs, innovative methodologies of transformative reconstruction, noospheric-nomonological forecasting, noo-reality foresight of ontological processes in the direction of creative action of noospheric forces.

Key words: noospheric forces, noospheric knowledge, noospheric creative action, noospheric nomonology, reality locus, noo-reality, noo-spiritual being, principle of complementarity, completeness of being, existential non-locality.